

במדינה

(המשך מעמוד 10)

הבקשה בצער, מפני שאין בכך תועלת. מתי היתה פניה זו? הפרטים ידועים בחוגי יודעי-סוד: פניה כזאת אמנם נערכה, ומן-מה אחרי מיבצע-סיני. סירובו של טיטו מובן יותר לאור ה- פרטים הבאים: ערב מיבצע-סיני ערך טיטו קבלת-פנים למשלחת פרלמנטרית ישראלית. במסיבה זו שאל את חיכ יגאל אלון אם ישראל עלולה להתקף את מצריים. אלון, שלא ידע דבר על תוכנית המיבצע, הבטיח שישראל לא תתקף שכניה לעולם. מאוחר יותר לא הסתיר טיטו את מורת רוחו על כי הישראלים רימו אותו. גישושו של בן-גוריון בא לאחר מכן. אין תימה בכך שבעיני טיטו הנוגז נראה הדבר כחסר-טעם לחלוטין.

מדיניות

האי-שלא-חייך

סוף-סוף הוזמנו הצלמים לתור. הפנהי- גים הישראליים ישבו איש-איש בפונה- מתאימה, חייכניים ומשוחזרים. רק איש אחד ישב קפוא. מבלי להזיז עצב בפניו: הדוקטור קורט בירנבך, שליחו המיוחד של לורנבג ארהארד.

הוא נראה כמו גנרל גרמני בשעת חתימת הכניעה. העיר אחד העתונאים. אולם בירנבך היה רחוק מאד מכניעה. הוא היה הרבה יותר קרוב למעשה של משבר: הפסקת המשא-ומתן, שיבה ה- ביתה ודחיית הדיונים לכמה ימים.

ערב מלזבך. בירנבך לא הסתיר את מורת-רוחו. לדעתו היתה העמדה הישר- אלית בלתי-סבירה בהחלט.

כי בבקשו לכוון יחסים דיפלומטיים, הציע בירנבך הצעות מרחיקות-לכת מאד לממשלת ישראל. הצעות קוסמות אלה השתרעו על שטחים רבים. חסר בהן רק שטח אחד: הסינוע הבטחוני. בון לא היתה מוכנה בשום פנים להמשיך בסיוע זה. ר- אילו הישראלים התעקשו בנקודה זו, לא זזו אף כמלאו הנימה. הגרמני נשאר קפוא. בסוף, שעה קלה לפני פרוץ משבר מ- משי, השתכנע לוי אשכול שהגיעה השעה, לשוב את הקו. הוא הפך גמיש יותר, היתה מוכן להסכים לנוסחה כלשהי, שלא תכריח את הגרמנים לשנות את עמדתם העקרונית. אך גם זה לא הספיק. בירנבך יצא בלי סיכום סופי, וקבע סיבוב שלישי לשיחות.

תופסים בגרון. האם היה כל המקד- ומכר הזה גבון?

החוגים הגרמניים הבכירים בבון הביעו בגלוי את דעתם: לא. אמר גרמני בכיר: "היתה לכם הזדמנות חד-פעמית. בגרמניה היה רצון טוב כלפי ישראל. והנה, דחקא בשעה כזאת אתם מתעקשים על דברים קטנים."

הוסיף אותו איש: "מה יצא לכם מזה? יצרתם בקרב הציבור הגרמני את ההרגשה הבלתי-רצויה שאתם ניסיתם לנצל, כמו גונונים קטנים, את הרגע בו נלחצה ה- דיפלומטיה הגרמנית אל הקיר. שאתם תופסים אותנו בגרון."

במחון מופרז. יתכן כי בירנבך עצמו הסכים עם דעה זו. הגבר הנוקשה, שבילה שנים רבות בארצות-הברית, ושהגיע ל- דרגת מנהל האימפריה הכלכלית האדירה של חברת טוֹטֶן, אינו רגיל לסוג המשא- והמתן שבו התנסה בישראל.

אולי השתבש מצב-רוחו גם מפאת סידורי-הבטחון המופרזים שנעשו סביבו. כמעט בכל יום הועבר ממלון אחד לשני, ממלון השרון לאוויה וחזרה, ומשם ל- המלך דויד וחזרה, כדי לשמור על חיו.

יחסי חוץ

חשבון הברון

ההתקפה שערך השבוע חיכ חרות מנחם בנין על גרמניה המערבית היתה מוחצת. בדיון על הודעת ראש הממשלה לוי אשכול, על כינון יחסים דיפלומטיים עם בון, האשים וזכרה הראשי של האופוזיציה את מנהיגי גרמניה המערבית בהאשמות נוקבות: 17 שופטי בית-המשפט העליון היו נאצים, 27 נשיאי בתי-משפט מחוזיים כיהנו בתפקידים במי הרייך השלישי, מיניסטרים שונים היו חברי האס-אס, ונאצים מוכרים.

כשיא ההתקפה השף פרטים מעברו של הקאנצלר המערב-גרמני: "אני מאשים את הקאנצלר הגרמני זהיום בכך שהוא שיתף פעולה עם המשטר הנאצי

המפד"ל. הדעה הרווחת היתה, כי המפלגה הבטיחה לדאוג לעתידו כאשר יצא מבית הסוהר, ועל כן החליט להיאסר ולשתוק. רוח אופטימית זו אפפה את יצחק רפאל כאשר נקרא אל השופט גולן. כה בטוח היה בעצמו, שלא טרח לקחת עמו עורך-דין. לפני הופעתו, קיימה הוועדה 26 ישיבות. מן הישיבה ה-27 החל רפאל מופיע בהתי- מדה, וככל שהתקדמה החקירה, גברה הר- גשת אי-הנוחות שלו. בארבע הישיבות האחר- רונות הבין כי מצבו אינו מזהיר, החל מר- פיע בלוויית הפרקליט נפתלי ליפשיץ. מה שרפאל לא ידע, בתחילת מתן עדותו, היתה העובדה הפשוטה, כי יהודה שפיגל החליט סוף-סוף לפתוח את פיו. "השופט החוקר היה חייב להודיע לי ששפיגל הפר את שתיקתו!" רטן רפאל השבוע.

☆☆☆
"עיוות-דין משווע!"

לא היתה זו התלונה היחידה שפיארה את הכרוזתיו של רפאל השבוע. "עי- וות-דין משווע!" זעק בשצף-קצף. דרישתו הראשונה היתה מופנית ללוי אשכול, לבטל את מסקנותיו של השופט גולן ולמנות וע- דת-חקירה חדשה.

בלא משים, האיר רפאל באור מיוחד את בעיית הוועדות המשפטיות, מן הסוג שרויד בן-גוריון דורש להקים. כי הנה, אחרי ש- ועדה כזו מונתה כחוק, והשופט פירסם את מסקנותיו, קם האיש המוקע — שהסכים מ- תחילה למינוי הוועדה — וטען כי ועדה מ- סוג זה כלל אינה מסוגלת לטפל בבעייה, ועל כן יש להקים ועדה חדשה. ומה אם מימצאי ועדה זו לא ימצאו חן בעיניו? בצורה זו חיוק יצחק רפאל את הטענה, כי אין טעם במינוי ועדת-חקירה, במקרים בהם יש לברר מעשים פליליים. זהו תפקידו של בית-המשפט, ולשם כך הוקם מגנון של תביעה ושל הגנה.

"עורכי הדין שלי שוקלים הגשת פניה ל- בג"ץ, לדרוש ביטול מסקנות ועדת-החקירה", הכריז רפאל. ואם יסתבר כי הדבר אינו מעשי, "ישקלו נקיטת צעדים משפטיים". קיימת דרך פשוטה בתכלית, לבדיקת נכר- נותו של יצחק רפאל להסתכן במלחמה מש- פטית. עליו להודיע, שהוא מסכים לעמוד לדין, כמו כל ארח אחר, על ההאשמות ה- מובאות במסקנותיו של השופט גולן.

לשם כך עליו לנקוט בצעדים לשם בי- טול חסינותו הפרלמנטרית. אך אלה ש- הכירו את יצחק רפאל הביעו ספקות רצי- נים אם הוא מוכן לעשה כך. מה עוד שסיעות הכנסת חברי יחידיו בקוגייה אינטימיטיבית והחליטו כי לא ידונו כלל בפרשה.

בדרך החוצה

רפאל!

ראשי המפד"ל, שהבטיחו לו כי כדאי לו יותר לשתוק מאשר לדבר. בשלב מסוים, ניסה שפיגל להשיג חומר אישי נגד השר משה שפירא, מתוך תקווה כי בעזרת חומר זה יצליח לאלץ את ראש מפלגתו להשיג מן הביצה שבה שקע. משלא הצליח להשיג את החומר, נשאר תלוי בחסדי שפירא ורפ- אל, סמך על הנשק האחרון שנותר לו: ה- אפשרות שיפר את שתיקתו.

שפירא ורפאל העריכו כראוי את הסכנה הצפויה לרמותם הציבורית ולשמה של מט- לגתם, אם יגלה שפיגל כל הידוע לו על העיסוק הממוקפקות שנעשו למימון המפ- דלגה. שכן חלק גדול מעיסוקת אלה בוצע בידי שפיגל עצמו, שהיה אחד העסקנים ה- חשובים ביותר של המפד"ל, ובעל סיכויים מצוינים להיבחר לכנסת, כמועמד מספר 14 מטעם מפלגה זו. שפירא התערב אצל לוי אשכול, אך ראש הממשלה לא יכול היה להפסיק את ההליכים המשפטיים נגד שפיגל. לכל היותר יכול היה להניא את התביעה ה- כללית מלחשוף את אחריותם של רפאל ושל שפירא לעיסקה. הסד שני עשה עמם, כאשר דרשו הליברלים בכנסת את פיתוריו של סגן-השר, אשכול השיב כי העניין נמצא טוב יודיעה, ועל כן אין להתערב בו עדיין.

☆☆☆
סוף השתיקה

לאט-דאט נוצר הרושם, כי שפיגל הש- תכנע לשתוק עד הסוף. רפאל, שהיה מדוכא בשלבים הראשונים של השעוריה, החאושש, חזר לסורו והחל מטייל ברחבי העולם, כדי לייצג בשימתה את מפלגתו ואת משרדו. הפרשה נראתה כמשתכחת. על כן, כאשר הסתיימו כל ההליכים המש- פטיים, ובית-המשפט העליון אישר את גזר- דינו של יהודה שפיגל — שנתיים מאסר — ושוב עלתה על הפרק דרישתם של הליברא- לים לסלקו מתפקידו, עשה רפאל צעד ש- ניראה לו בטוח ומבריק מבהינה תכסיטית. הוא פנה בעצמו לראש הממשלה, כי יקים ועדת-חקירה משפטית אשר תברוק אם אומ- גם היה פגם במעשיו. על פי המלצתו של שר המשפטים דוב יוסף מונה השופט גולן כהעדת-חקירה. לפני המינוי עוד נועץ השר ברפאל, וזה נתן את הסכמתו.

עתונאים, שניסו לרובב את שפיגל ביום בו אושר גזר-דינו סופית, וקיוו כי תחת הש- פעת ההלם של ההכרעה המשפטית הסופית יפתח את פיו, נוכחו לדעת כי שפיגל עדיין שומר על מוצא פיו. הוא המשיך לחייך ר- לשתוק. על כן הניחו, כי יקה את סודו עמו לבית-הסוהר, וכי כבר הגיע לידי הבנה עם

יצור את הרושם, כי רפאל המיסכן והתמים נפל קורבן לעלילה אפלה של השופט ושל יהודה שפיגל. או לכל היותר, קרה לו אסון בלתי-רצוים, ויש לעודדו בשעתו הקשה. קול ישראל רמו רק במעורפל במה מצאו השופט לוקה, וכמעט הגיש לו זר-פרחים לנחמה.

☆☆☆
המשטרה לא חקרה

כאשר נקרא רפאל להופיע בפני וע- דת-החקירה, הלך בלב קל. הוא כבר הצ- ליה לעבור את השלבים המוקדמים של ה- פרשה מבלי שיקרה לו דבר, וגם משלב מאוחר זה האמין כי יצא נקי.

בסחונו היה מוצדק למדי. שכן כבר ב- רגע הראשון בו התפוצצה הפרשה, נקשר שמו באופן הדוק עם עיסקת השוחד. העולם הזה (1324), שהופיע מיד אחרי מעצרו של שפיגל, קבע על שעריו: "סגן השר יצחק רפאל אחראי!" ולדי הכותרת הראשית, תבי- עה שנמתלה בחלקה השני רק כעבור שנה ורבע: "תוסר חסינותם של ראשי המפד"ל, תוקם ועדה ציבורית לחקירת פרשת שפיגל!" אך למרות האצבע המראה לעברו, הצליח סגן-השר בעל העבר העשיר להתחמק, אף כי שפיגל עצמו הודיע לחוקריו, מיד לאחר ש- נעצר, כי השוחד לא נועד לכיסו הפרטי, אלא נלקח כ-"תרומה" למען מוסדות של ה- מפלגה הדתית-לאומית, לא הרחיקה חקירת המשטרה לכת על משריו המפד"לי, או הבוסים של שפיגל במפלגה ובמשרד הבריי- אות. שעה שמטה מחוז תל-אביב השמיע רמזים, שהוא מעוניין מאוד לחקור את סגן- השר יצחק רפאל, נכנס לתמונה המפקח ה- כללי דאז, יוסף נחמיאס. על פי בקשתו של רפאל, נפגש עמו במלון דו בתל-אביב. ה- הוועדה שפורסמה לאחר מכן על דעת ה- שנים הבהירה, כי המפד"ל הרגיע את סגן- השר שאין לו מה לחשוש. אבל רפאל לא השתכח בארבעה זי. הוא דרש — וקיבל — מידי שר המשטרה בכור שיטירת מכתב, ה- מאשר לו כי אין בידי המשטרה כל חומר נגדו. כל תינוק יכול היה להבין, כי אם לא הותר לחוקרי מחוז תל-אביב לאסוף חומר נגד סגן-השר, מובן שלא יהיה בידי המש- טרה חומר כזה.

העיקר שרפאל הצליח לעבור את הסכנה הראשונה הווא ולהישאר בראש משרד ה- בריאות, שעה ששפיגל נגרר ממעצר למעצר, ומבית-משפט אחד למישונו. שפיגל סבל — וחייך, כאשר שאלו אותו מדוע אין הוא פוצה פה ומגלה לו הידוע לו, חייך ושתק. כי כל הזמן הזה היה תחת לחץ עצום מצד